

IRVING
STONE

Viața lui Freud
Turnul nebunilor

Traducere din limba engleză și note
de Anca Irina Ionescu

POLIROM
2019

Cuprins

Capitolul 10. Paria.....	5
Capitolul 11. „De unde va veni ajutorul meu?“.....	66
Capitolul 12. Bărbații.....	171
Capitolul 13. Reunirea.....	229
Capitolul 14. Paradisul nu e pavat.....	284
Capitolul 15. Armaghedon.....	356
Capitolul 16. Călătorie periculoasă.....	443
<i>Mulțumiri</i>	537

Darkșevici îl prezintă altui rus care studia cu Charcot – Klikovici, asistentul medicului țarului. Acesta știa destule despre Paris și îl învață pe Sigmund unde se afla o *crémérie*¹ de unde putea cumpăra cu treizeci de centime ceea ce l-ar fi costat șaiszeci la restaurant. Îl conduse, de asemenea, în mai multe localuri unde se servea mâncare ieftină și bună. Klikovici era tânăr, volubil, vesel și amabil. Vorbeau cu toții o franceză îngrozitoare și într-o seară se duseră să o vadă pe Sarah Bernhardt la teatrul Porte St. Martin, jucând în *Theodora*, de Sardou. Lui Sigmund i se păru că piesa, care dură patru ore și jumătate, era artificială și interminabilă. În timpul pauzei ieși în stradă, în aerul proaspăt al nopții, împreună cu Klikovici.

— Sarah e extraordinară! exclamă Sigmund. După primele cuvinte rostite cu vocea ei caldă, vibrantă, am avut senzația că o cunosc de când lumea. N-am văzut niciodată un trup mai nostim decât al ei, dar fiecare părțicică din ea e plină de viață și de vrajă. Cât despre felul în care îmbrățișează și se roagă și mângâie, felul ei de a se încolăci în jurul bărbatului, modul ei de a interpreta cu fiecare fibră a trupului, e de-a dreptul incredibil...

Klikovici râse.

— Parcă ai fi la lecția de anatomie. Toți ne îndrăgostim de Sarah, indiferent cât de proastă ar fi piesa.

Apoi fu adoptat de o familie mai în vârstă, un neurolog de origine italiană care își făcuse studiile la Viena, pe nume Richetti, și soția acestuia, nemțoaică născută la Frankfurt. Soții Richetti se mutaseră de la Viena la Veneția, unde doctorul se bucurase de un asemenea succes, încât adunase o avere de un sfert de milion de franci. Soția lui, o femeie plăcută, îl adusese și ea o zestre enormă. Neavând copii și fiind singuri la Paris, insistau să-l invite în fiecare zi pe Sigmund la

1. Lăptărie (în fr., în orig.).

prânz, la Duval. Lui Sigmund îi plăcea felul în care îl răsfațau. Se duceau împreună duminica la Notre-Dame, să asculte slujba. Sigmund cumpără un exemplar din *Notre-Dame de Paris* de Victor Hugo, pe care o citise deja la Viena, dar care îl ajuta acum să înțeleagă altfel Parisul și franceza care la început i se păruse de neînțeles.

Lucrând în laborator, descoperi că cercelarea anatomică merge, greu, deși vestitul histolog doctorul Louis Ranvier îl întâmpină călduros și rosti vorbe de apreciere la adresa muncii lui. Nu progresa deloc cu secțiunile de creier de copil, poate din cauza fascinației pe care o exercita Charcot asupra lui. Profesorul nu numai că îi oferea cunoștințe neprețuite de neurologie și despre isteria masculină, dar era foarte amabil și îi corecta și greșelile de franceză. Îi permise, de asemenea, să facă studii clinice pe cazurile interesante din saloane. Trecea și acum prin momente grele, când se simțea singur și tânjea după Martha. Era în permanentă îngrijorat din cauza a ceea ce numea el „banii ăștia nenorociți”. Comise apoi ceea ce i se părea un act de nebunie: intrând într-o librărie de pe Boulevard St. Michel ca să cumpere un exemplar din *Mémoire* a lui Charcot, care costa cinci franci. Se lăsă convins să cumpere toate lucrările acestuia, la prețul de șaiszeci de franci – „un chipir”, după cum se exprimase librarul. Dădu alți douăzeci de franci pentru un abonament anual la *Archives*.

Când ajunse acasă, în Impasse Royer-Collard, și urcă scările înguste până la etajul doi, începu să se plimbe agitat între pat, dulap și masă și înapoi. Pusese deoparte câte un franc sau doi pe zi ca să cumpere cadouri de Crăciun pentru Martha și membrii familiei ei, care se purtaseră amabil cu el. Când colo, cheltuise dintr-o lovitură cu șaptezeci și cinci de franci mai mult decât intenționase... deși *Archives* ale lui Charcot aveau să-i fie indispensabile în muncă.

Banii se duceau văzând cu ochii, mult mai repede decât își imaginase el. Știa că era doar vina lui, pentru că nu se străduise să își ducă traiul cât mai ieftin cu putință. Cum ar fi putut să vină la Paris și să nu se ducă la Opéra Comique, ca să aibă ce-i povesti lui Alexander, a cărui mare pasiune, după trenuri, era opereta? Cum să nu se ducă la Comédie Française ca să audă cea mai pură franceză vorbită oriunde în lume? Cum să nu facă o excursie până la Versailles? Erau ocazii cu care era posibil să nu se mai întâlnească nici odată în viață.

Demonstrațiile lui Charcot în domeniul isteriei masculine deveniră partea cea mai fascinantă a experienței de la Salpêtrière. Un băiat de șaisprezece ani, Marcel, fusese internat cu un an în urmă. Era un flăcău inteligent, cu o fire veselă, însă uneori îl apucau crize cumplite de furie, când spargea totul în jurul său. Cu vreo doi ani înainte de a se interna, fusese atacat pe stradă de doi bărbați, căzuse și își pierduse cunoștința. Nu fusese rănit, însă începuse să aibă coșmaruri și crize de isterie. În ciuda nenumăratelor investigații, nici unul dintre doctorii spitalului nu putuse constata deteriorarea vreunei părți a organismului lui Marcel.

Mai era apoi un pacient de treizeci și doi de ani, Guilbert, meșter aurar, internat cu un an în urmă, care avea patru sau cinci crize convulsive pe lună. Deși doctorul Charcot nu constată nici o vătămare gravă, Guilbert își pierdu sensibilitatea tactilă a unei jumătăți a corpului. Se sinucise înghițind o cantitate uriașă de clor. Autopsia dovedi că diagnosticul de epilepsie isterică fusese corect, căci nu se descoperi nici un fel de leziune a creierului sau sistemului nervos.

În timpul primei săptămâni din decembrie, vremea se înrăutăți: din cerul cenușu, amenințător, se prăvăleau vârtejuri negre de ploaie. Urmă un frīg atât de cumplit, încât și trotuarele se acoperiră cu o pojghiță de gheață, transformând mersul pe

jos într-o aventură primejdioasă. Într-un oraș străin frigul părea mai pătrunzător decât acasă.

La prima *consultation externe* din decembrie – după duminica în care își făcuse socotelile și își dăduse seama că aceasta avea să fie ultima lui lună la Paris, după care va putea să viziteze de Crăciun familia la Wandsbek, apoi nu-i vor mai rămâne decât câteva zile de stat la Berlin înainte de a se întoarce acasă –, Charcot menționează în treacăt că nu mai primise nici o veste de la traducătorul german care se ocupa de lucrările lui. Sigmund își aminti o întâmplare petrecută la clinica de psihiatrie a profesorului Meynert, când acesta tocmai își terminase cartea de psihiatrie, iar tânărul doctor american Bernard Sachs se oferise s-o traducă în engleză. În lunile care urmaseră nimeni nu se putuse apropia de Meynert, pentru că acesta îi acorda toată atenția doctorului Sachs. Dacă ar traduce pentru Charcot, oare relația lui cu acesta nu ar deveni mai strânsă? Iar banii primiți în schimbul traducerii nu aveau să-i permită să mai rămână la Paris câteva luni, așa cum avea nevoie?

La cină, le spuse soților Richetti:

— Mi-a venit o idee. Astăzi *Monsieur Charcot* se plângea de dispariția traducătorului său german. Credeți că aș putea să-i cer permisiunea să traduc volumul al treilea al prelegerilor lui? Pot să-i explic că sufăr de o simplă afazie motorie în franceză. N-aș vrea să creadă că citesc în franceză la fel de prost cum o vorbesc.

Doamna Richetti îl încurajă cu un entuziasm matern:

— Trebuie neapărat să încerci.

Timp de o oră încheiată compuseră scrisoarea menită să sublinieze serviciile pe care le va aduce Sigmund compatrioților săi prin traducerea lucrării în germană.

Câteva zile mai târziu Charcot îl luă deoparte pe Sigmund.

— Accept cu plăcere să-mi traduci volumul trei în germană, nu numai prima jumătate, care a fost

deja publicată în franceză, ci și partea a doua. Ai avut ocazia să auzi câte ceva la cursurile mele, însă abia de-acum încolo urmează să fie tipărită.

În după-amiaza aceea Sigmund îi scrisese lui Deuticke și îi oferise copyright-ul pentru versiunea germană. Contractul sosi la Paris prin poștă. Sigmund îl duse în biroul profesorului Charcot și cei doi studiară pe îndelete fiecare clauză. Charcot părea încântat că editorii își manifestaseră interesul pe loc.

— Dar contractul nu prevede nici o clauză în legătură cu drepturile dumitale de traducător, *Monsieur Freud*, spuse el. Ar trebui să fie stipulate și acestea, nu?

— Într-adevăr, *Monsieur Charcot*. O să cer patru sute de florini. Cu banii ăștia mă voi putea descurca încă vreo câteva luni.

Ridică serios privirea din hârtii și spuse:

— Voi avea plăcerea să mă întorc după Crăciun la cursurile dumneavoastră.

— *Bon*. Aș vrea să te ajut la traducere. Știu cât de greu le vine doctorilor nemți să accepte ideea mea cu privire la isteria masculină. Vei avea ocazia să vezi multe alte cazuri menite să ilustreze acest fenomen straniu. Poate că după aceea vei reuși să-i convingi pe confrății dumitale de la Universitatea din Viena.

5

Iarna își intra tot mai mult în drepturi, pe măsură ce se apropia Crăciunul. Cumpără o cutie de ciocolată *Marquis* pentru Minna, o eșarfă pentru *Frau Gehrke*, servitoarea familiei *Bernays*. Întrucât trenul oprea la Köln, avea să-i cumpere doamnei *Bernays* o sticlă de *eau de cologne* de acolo¹. Îi

1. Aluzie la asemănarea dintre cuvintele *cologne* (apă de colonie) și *Cologne* – transliterarea în limba franceză a numelui orașului Köln .

promisese Marthei o brățară de aur în formă de șarpe, „pentru că toate soțiile de *Dozent* poartă așa ceva, ca să se deosebească de alte soții de doctor”. Dar nu strânsese destui bani ca să o cumpere. Găsi la Hamburg un șarpe de argint, care se purta la încheitură fără închizatoare. Îl cumpără imediat; era o promisiune pe jumătate îndeplinită.

Cu cinci zile înainte de Crăciun, când, slavă Domnului, nu mai ninge, iar afară era destul de plăcut, se mută de la Hôtel de la Paix, lăsându-și cufărul și valiza la soții Richetti, care îi împrumutară un sac de voiaj și un pled ca să-i țină de cald pe drum. La întoarcere, avea să se mute într-o cameră mai plăcută, la Hôtel du Brésil, în apropiere de Impasse Royer-Collard, și la câțiva pași de aglomeratul și pestrițul Boulevard St. Michel.

Abia aștepta să discute cu Martha și Minna. De când venise la Paris nu stătuse de vorbă cu nici o femeie, cu excepția doamnei Richetti și a soției fostului doctor de familie al soților Freud, *Frau* Doctorul Kreisler, care venise la Paris cu fiul său Fritz, sperând să facă din el violonist concertist. Pe străzi erau o mulțime de fete, dar Sigmund nu le considera la fel de frumoase ca pe vienezele zvelte care se plimbau pe Kärntner Strasse. Se simțea oarecum șovin, așa că se mulțumi să-și împărtășească impresiile doar celor de-acasă.

Doamna Bernays îl invitase să stea la ei. Sigmund se instalează în camera de oaspeți aflată vizavi de a Marthei; se trezea devreme în fiecare dimineată și o trezea pe Martha din somn cu sărutări. Imediat ce le auzea vocile, Minna venea din bucătărie aducând o cană de argint plină cu cafea și lapte fiert și o tavă cu *Kipfeln* cu unt proaspăt și gem. După ce Martha se spăla și își pleptăna părul lung, castaniu, cei doi o instalau pe perne, în capul patului, apoi se așezau turcește la picioarele ei și spuneau fel de fel de povești. Era ceva cu totul neobișnuit, iar burghezia din Hamburg ar fi catalogat acest comportament drept necuviincios, dacă